

Ekonomski Bilten

Ekonomska reforma i
obnova
Bosna i Hercegovina

Svezak 6, broj 2
Svibanj 2003

Sadržaj

1. Bulldozer
2. Poreska politika
3. Budžeti
4. Sektor bankarstva
5. Privatizacija
6. Transport
7. Civilna avijacija
8. Sektor energetike
9. Telekomunikacije
10. Sektor socijalne zaštite
11. Regionalni uredi
12. Ekonomski pokazatelji BiH

Ovaj Ekonomski bilten objavljen je u skladu sa ovlaštenjima lorda Paddy Ashdown-a, Visokog predstavnika.
Glavni urednik: Patrice Dreiski, Zamjenik Visokog predstavnika i šef ekonomskog odjela, OHR;
Tehnički urednik: Almira Kulagić, ekonomsko odjeljenje, OHR;
Dizajn: Samir Mujković, Odjel za resurse, ICT sekcija, OHR.

Za pitanja i objašnjenja molimo kontaktirajte:
economic.newsletter@ohr.int

BULDOŽER KOMISIJA

12. studenog 2002.g., na inicijativu Visokoga Predstavnika, Paddyja Ashdowna, grupa poslovnih ljudi iz BiH, zajedno sa predstavnicima najznačajnijih međunarodnih finansijskih organizacija, pokrenula je **Buldožer Komisiju**. Cilj je bio izgraditi radno partnerstvo između BiH političara i poslovnih ljudi, i identificirati konkretne odredbe u legislativi, koje spriječavaju firme da šire svoje poslovanje i otvaraju nova radna mjesta. Komisija je sebi postavila zadatak da izvrši 50 reformi za 150 dana. Prilikom sastavljanja prvog kruga reformi, Komisija je primila podatke od više od 500 firmi. Među pokrenutim pitanjima su bile obavezne članarine u profesionalnim udruženjima, duplo oporezivanje, komplikovane administrativne procedure i radne prakse koje uništavaju radna mjesta.

Na svakom prijedlogu je radila grupa kvalificiranih advokata i ekonomista, koji su detaljno proučavali

preporuke, razvijali zakonska rješenja i procjenjivali moguće posljedice na ekonomsko okruženje.

Q1 **ZNAČAJNI DOGAĐAJI:**

- **25. veljače 2003.g.**, Buldožer Komisija je finalizirala plan za 50 prepreka i održala konferenciju za štampu, stojeći ispred pravoga buldožera sa Adnanom Terzićem i Paddyjem Ashdownom.
- **12. ožujka**, domaći predstavnici Buldožer Komisije zvanično su pozvani od strane predsjedavajućega Vijeća ministara BiH, dvojice entitetskih premijera i gradonačelnika Brčko Distrikta da im predaju 50 Buldožer reformi.
- **24. ožujka**, Buldožer brošura od 60 stranica je distribuirana (84.000 primjeraka) preko četiriju lokalnih novina (Dnevni Avaz, Dnevni List, Nezavisne Novine, Glas Srpski) na 3 jezika, educirajući javnost o sadržaju 50 reformi, a u isto vrijeme pružajući sredstva za lobiranje. Brošura je dostupna i u elektronskom formatu, na svim jezicima, uključujući engleski, na sljedećoj web stranici: <http://www.ohr.int/ohr-dept/econ/bulldozer-initiative/>
- **25. ožujka**, održan je zajednički sastanak parlamenata u Narodnom kazalištu. Taj historijski sastanak (bio je to prvi put da se sastanu sva tri parlamenta), uključujući 190 parlamentaraca iz svih parlamenata u zemlji, 75 predstavnika međunarodne zajednice (36 veleposlanika i njihovih ekonomskih atašea) i 115 biznismena. O Buldožer prijedlozima se raspravljalo u četiri panela /okrugla stola u domenima preduzeća, rada, trgovine i registracije. Svaki panel je bio sastavljen od jednog lokalnog predstavnika Buldožera i tri parlamentaraca.

DIJALOG SA POLITIČKIM PREDSTAVNICIMA:

Nakon ovih važnih događaja, došlo je do intenzivnog dijaloga između Buldožer Komisije i Vijeća ministara BiH, vlada RS i FBiH. Svaka vlada je imenovala koordinatore (BiH: G. Tarik Đorđić; FBiH: G. Ismet Trumić; RS: G. Branislav Žugić). Svaki koordinatore je

distribuirao prijedloge ŠBiH: 13; FBiH: 28; RS: 19; i Brčko: 6] između relevantnih ministarstava, i tražio njihove komentare, reakcije i eventualne protuprijedloge.

U svakom ministarstvu, formirane su radne grupe za razmatranje svake od reformi i formulirani su odgovori. Buldožer Komisija se sastala sa svim najvažnijim ministarstvima i detaljno raspravljala o reformama i odgovorima radnih

grupa. Svaki put, došlo je do potpunog slaganja ili je pregovorima nađen zakonski kompromis, koji ne umanjuje vrijednost prvobitne namjere prijedloga. U nekim slučajevima, radne grupe su otišle još dalje od onoga što je tražila Buldožer Komisija. Naravno, Komisija je naišla na očekivani otpor oko pojedinih reformi.

IZVJEŠTAJ O USPJEHU:

Bez obzira na to, sve vlade su na kraju usvojile sve reforme. Neke su riješene vladinim donošenjem odluka, a ostale (koje se sastoje od zakonskih amandmana na postojeće zakone) su poslone na parlamente. Parlamenti BiH, FBiH i Brčko Distrikta usvojili su sve Buldožer amandmane. U vrijeme pisanja ovog biltena, Narodna skupština RS se još uvijek nije sastala, ali nakon temeljnog dijaloga sa parlamentarcima, predviđa se usvajanje svih Buldožer amandmana za RS.

Posebni slučajevi su se odnosili na dvije poreske reforme (mjesto ubiranja poreza na promet i oporezivanje dobiti preduzeća), koji u isto vrijeme trebaju usvojiti sva tri zakonodavna tijela u identičnom obliku (RS, FBiH, Brčko) zbog memoranduma o razumijevanju o poreskim pitanjima između različitih jurisdikcija. Vlade su potpisale princip usvajanja i uspostavile međuentitetsku radnu grupu, kako bi započela implementacija harmoniziranih amandmana.

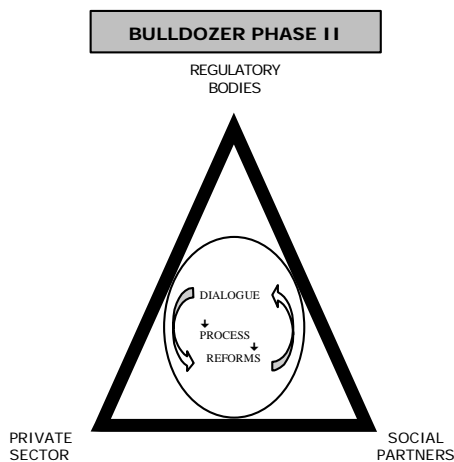
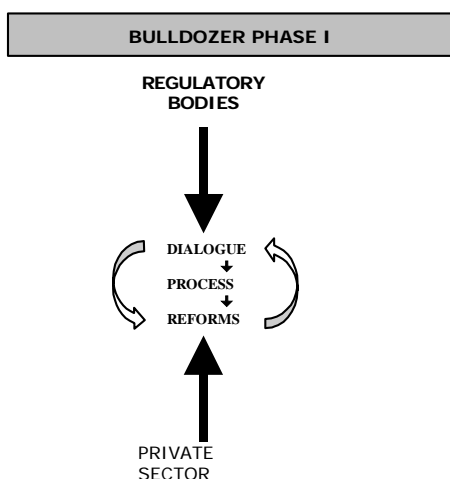
ZAPOČINJANJE BULDOŽER FAZE II:

Do kraja travnja, datuma do kada bi trebalo biti usvojeno prvih 50 prijedloga, bit će pokrenuta faza II Buldožer inicijative. Cilj faze II je nastaviti sa promocijom legitimnih interesa poslovne zajednice i

građanskog društva, kao i lobiranje i kreiranje radnoga partnerstva sa izabranim predstavnicima, učvršćujući u isto vrijeme lokalna zastupnička udruženja.

Sa tim ciljem na umu, Buldožer Komisija će identificirati organizacije, koje predstavljaju lokalne firme širom BiH, da one preuzmu taj proces. Te regionalne Buldožer komisije će biti osnovane od strane organizacija koje predstavljaju lokalne firme u svojim područjima. Fokusirat će se na identifikaciju novih reformi na općinskom/županijskom/regionalnom nivou, kao i nadgledanje implementacije reformi iz faze I na lokalnom nivou.

Započet je dijalog sa vladama. Poduzetnici i građansko društvo trebaju održavati ovaj dijalog otvorenim i širiti ga, kako bi se pobrinuli da se taj dijalog nastavi još dugo nakon smanjenja uloge međunarodne zajednice. Uključivanje sindikata, koji predstavljaju BiH radnike će pomoći u identificiranju pitanja reformi privatnih preduzeća, koja se tiču šireg BiH društva. Prenošenjem odgovornosti na sva tri partnera u razvoju, iznošenju i implementaciji reformi, podrška cjelokupnom procesu će biti osigurana kroz njihovu

želju da budu konstruktivni partneri u reformi poslovnog okruženja u BiH.

PORESKA POLITIKA

Odluka visokog predstavnika od 12. veljače 2003. godine o osnivanju Komisije za politiku indirektnih poreza (IPTC)

12 veljače 2003. godine Visoki predstavnik donio

je Odluku kojom se osniva Komisija za politiku indirektnih poreza (IPTC). Ovom se Odlukom utvrđuje osnivanje IPTC koja treba ispitati, razmotriti i predložiti tehnička rješenja kojima se postižu sljedeći ciljevi:

- Objedinjavanje odvojenih carinskih uprava u Bosni i Hercegovini u jednu carinsku upravu Bosne i Hercegovine;
- Osnivanje jedinstvenog poreza na dodatnu vrijednost u cijeloj zemlji;
- Osnivanje Uprave za indirektnu poreze (ITA). Ova uprava funkcionira na državnoj razini, uključuje jedinstvenu carinsku upravu i odgovorna je za prikupljanje i administriranje indirektnih poreza, uključujući carinske pristojbe i porez na dodatnu vrijednost.

U Odluci jasno stoji da je zakonodavstvo koje Komisija izradi ili se oko njega suglasi u potpunosti poštuje Ustav Bosne i Hercegovine. Tim zakonodavstvom se obezbjeđuje i ekonomska održivost Bosne i Hercegovine, uključujući dva Entiteta i Distrikt Brčko.

U doba nastanka ovog članka, Komisija je održala nekoliko sastanaka, a predsjedavajući Komisije, gosp. Joly Dixon izvijestio je o postignutom napretku.

Komisija bi trebala okončati svoj rad do kraja srpnja 2003.

Proračuni

P proračuni Federacije Bosne i Hercegovine i

Zajedničkih institucija Bosne i Hercegovine su usvojeni pa je tako ispoštovan stand by aranžman MMF-a. Pošto se radilo o prijedlozima vlada kojima je isticao mandat, i entiteti i država će morati otpočeti proces rebalansa, da bi u proračunima za 2003. godinu bili iskazani prioriteta i promjena politike.

Prihodi

Ukupni prihodi u Bosni i Hercegovini nešto su porasli u poređenju sa 2002 godinom, što je u najvećoj mjeri posljedica promjene mjesta naplate poreza na promet duhana i duhanskih proizvoda, te poboljšanog funkcioniranja poreskih uprava u entitetima i Distriktu Brčko. Ovaj pozitivan trend, međutim, ne dostiže razinu koje su vlade planirale i ovo se mora uzeti u obzir u procesu rada na rebalansu.

BANKARSTVO

Centralna banka Bosne i Hercegovine: Nakon šest godina, i u kom smjeru sada ?

Člankom VII Aneksa IV Dejtonskog mirovnog sporazuma osnovana je Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBH) kojim se utvrđuje da će banka funkcionirati kao monetarni odbor i neće imati ovlasti da od zarađenog novca daje kredite. Istim se Člankom, međutim kaže da po isteku perioda od šest godina nakon stupanja na snagu, Parlamentarna skupština može banci dati te ovlasti. Pošto se ovaj period sada bliži kraju (kolovoz 2003), rasprave među vodećim ličnostima u organima vlasti, međunarodnoj zajednici, naučnim radnicima i medijima počeli su se baviti pitanjem da li i kako izmijeniti dosadašnju ulogu CB.

10 veljače 2003 godine Predsjedništvo Bosne i Hercegovine najavilo je odluku da će po isteku perioda od šest godina i dalje važiti sustav monetarnog odbora. Guverner CBBH Peter Nichol pozdravio je odluku Predsjedništva i izjavio da su aranžmani «*Monetarnog odbora donijeli Bosni i Hercegovini stabilnu valutu i nisku stopu inflacije. To su vrlo dobre strane ove situacije pošto u značajnoj mjeri smanjuju rizike vezane za ulaganja u Bosni i Hercegovini, što je pozitivno za budući razvoj zemlje. Stvaraju i veliku korist u socijalnom smislu pošto visoka stopa inflacije najviše pogađa siromašne.*

Na nedavnoj konferenciji « O ulozi monetarnih odbora u monetarnoj politici » čiji je domaćin bila Centralna banka, široki spektar govornika hvalio je rad Centralne banke u proteklih šest godina. Kao jedan od uvjerljivih pokazatelja toga je i to što je aktiva u stranoj valuti kada je banka otvorena 11 kolovoza 1997 godine bila 132.5 miliona DM; krajem 2002 godine ova je suma porasla na značajnih 2.5 milijarde DM. Preporučavajući događaje iz novije povijesti vezane za pregovore oko osnivanja Centralne banke, Warren Coats iz MMF-a

govorio je o teškoći da se postigne sporazum pregovaračkih strana neposredno poslije rata kada je situacija još uvijek bila poprilično zategnuta. Standardne odredbe koje se smatraju «vrućim» u ostalim okvirima monetarnog odbora bile su predmetom žestokih razmirica, a neki elementi za koje se dalo predvidjeti ta će biti teški poput imena nove valute odloženi su za sami kraj pregovora. U stvari, prepričavao je Coats, za vrijeme pregovora buduća valuta se nazivala imenima poput «čaše», moralo se posegnuti za nekim posve običnim terminom koji bi isključivao svaku konotaciju koja bi se mogla utvrditi kao etnička. Tek u konačnoj fazi usuglašen je termin konvertibilna marka (KM) nakon iscrpljujućih nastojanja da se iznađe međusobno prihvatljivo ime.

I ostala značajnija pitanja također su zavarničila oštre rasprave, poput glasačkih prava odbora te uloge i ovlasti filijala centralne banke, pri tom su stavove pojedinih strana karakterizirala njihova gledišta vezana za autonomiju koju banci treba dati pošto je trebalo da funkcionira u oba entiteta. Osim toga u početnim fazama funkcionisanja banke stvorena je zabuna vezana za nastavak postojanja i ograničenog funkcioniranja Narodne banke Bosne i Hercegovine (NBBH) što je prijetilo podrivanju uvođenja ove institucije koja je još bila krhka. S vremenom, ovaj problem, zajedno sa ostalima vezanim za funkcije sada nepostojećih zavoda za platni promet te idejno rješenja vezanog za izgled valute prevaziđeni su tako da je kredibilitet banke sve više i više jačao, jednako kao i dojam o samoj banci i njezinoj stabilnosti u očima javnosti, sve do vremena kada je novčanice DM koje su bile u opticaju u BiH nije trebalo zamijeniti početkom prošle godine, pri čemu je jedna trećina od ukupno 4.3. milijarde DM položena u banke u zemlji, a jedna trećina zamijenjena za novčanice KM, dok je samo jedna trećina zadržana u obliku strane valute (Euro), što daje možda najjači dokaz o uspjehu banke vezanom za postizanje ciljeva oko očuvanja stabilne valute i uživanje povjerenja cjelokupnog građanstva Bosne i Hercegovine.

U svjetlu neophodne potrebe da održavanjem ove stabilnosti, a da bi se povratilo povjerenje korisnika i interes ulagača, na konferenciji CBBH postignut je jasan konsenzus među predstavnicima organa vlasti i međunarodnih finansijskih institucija da trenutni sveukupni privredni uvjeti u zemlji ne podržavaju širenje uloge banke u monetarnoj politici ojačavanjem mandata banke da odobrava kredite. Uz spor rast te jak ali i rastući deficit i značajan unutarnji dug, takvo proširenje ovlasti zaprijetilo bi podrivanjem povjerenja koje je od suštinskog značaja za stvaranje novih ekonomskih aktivnosti. Dobre strane zadržavanja postojećeg valutnog odbora i postojećih aranžmana mogu se sažeti u sljedećem:

- proizvodi stvarnu ekonomsku i socijalnu korist, u velikoj mjeri zbog svog identiteta kao rijetke stabilne komponente u postratnom oporavku.
- većina zemalja u regiji sada ima visok stupanj stabilnosti tečaja u odnosu na Euro a za Bosnu i Hercegovinu kretanje u suprotnom smjeru bilo bi riskantno
- pod trenutnim okolnostima, jednostavno se ne nudi neka održiva alternativa
- konačno, dugoročni cilj politike Bosne i Hercegovine jest da privredu približi i konačno pridruži Evropi. Pošto je KM već vezana za Euro, ima smisla održati ovu povezanost.

Pošto se približava formalni pregled i razmatranje uloge Centralne banke na Parlamentarnoj skupštini, bez sumnje će biti značajnog pritiska za promjenom u smislu povećanja opsega donošenja monetarne politike i administracije. Na ovom stepenu rasprave bit će zadatak onih koji zagovaraju promjenu da ponude jake i ubjedljive dokaze za promjenu institucije čiji su rezultati rada do danas gotovo spektakularni.

Privatizacija

Proces privatizacije u Bosni i Hercegovini nalazi se na raskrižju.

U oba entiteta prodaja **malih poduzeća** bila je prilično uspješna i 78% takvih poduzeća je prodato u Federaciji Bosne i Hercegovine, a 55% u Republici Srpskoj. To još jednom pokazuje da je jednostavniji pristup privatizaciji koji je odabran u ovoj kategoriji poduzeća donio koristi: dražbe za gotov novac, bez vaučera-certifikata, mogućnost korištenja stare devizne štednje, ograničen iznos nagomilanih dugova.

Što se tiče **srednjih i velikih poduzeća** situacija je sasvim drugačija i ukupni rezultati postignuti u ovoj kategoriji prilično su razočaravajući sa oko 40% od ukupnog broja poduzeća u cijeloj Bosni i Hercegovini promijenilo je vlasnike nakon dvije i po godine nastojanja u smislu privatizacije. U mnogim prilikama smo u ovom Biltenu opisivali razloge koji su doveli do takve situacije kao, između ostalog, spor sustav prodaje za vaučere/certifikate, ograničena dinamika, stupanj ovlasti u donošenju odluka i stručnost agencija za privatizaciju, često precijenjena vrijednost poduzeća

koja se nude na prodaju te silna birokracija i političko uplitanje u sam proces.

Kada su u pitanju **strateška poduzeća**, treća vrsta pristupa privatizaciji, situacija je prema svim standardima razočaravajuća, iako se radikalno razlikuje od jednog do drugog entiteta. U Federaciji Bosne i Hercegovine, 15 poduzeća od ukupno 56 (25%) prodato je uz pomoć stručnjaka GTZ-a, USAID-a i u posljednje vrijeme EU. Svjetska banka još nije otpočela sa svojom podrškom te se još uvijek očekuje konačna ratifikacija njihovog Kredita vezanog za tehničku pomoć u privatizaciji (PTAC) na Parlamentu. U Republici Srpskoj situacija je sasvim neprihvatljiva i samo je 4 poduzeća prodato u posljednjih 18 mjeseci. Ne baš najsretnija gospodarska situacija u svijetu, uznemiravajući pokazatelji stagnirajuće situacije u Bosni i Hercegovini te nevoljkost međunarodnih ulagača da poduzmu poslovne aktivnosti u zemlji, iako značajni faktori, nisu sami po sebi dovoljni da bi u potpunosti objasnili stanje stvari u Republici Srpskoj. Tamo vlada endemski nedostatak volje u krugovima lokalne političke klase da se prodaju « dragulji u kruni » što ima reperkusija na svim razinama od premijera do svih ministarstava i institucija uključenih u proces privatizacije. Direkcija za privatizaciju je sama prilično demotivirana kada vidi da su njihovi naponi još ograničeniji, između ostalog, zbog nedavnih promjena u zakonodavstvu o privatizaciji kojima se još ojačava mogućnost političkog uplitanja u sam proces. Međunarodna zajednica je već krajem 2002 godine priznala da bi se morao injektirati novi zamah u proces privatizacije i dala aktivan doprinos « novom pristupu privatizaciji » koji se sada uvodi u Federaciji Bosne i Hercegovine, a u sličnoj verziji raspravlja se i u Republici Srpskoj. Uklanjanje administrativnih zapreka za ulaganje u Bosnu i Hercegovinu također je na dnevnom redu i doživjet će punu podršku ako ne i nametanje od strane OHR-a.

Gore prodiskutirane mjere, međutim, neće biti dovoljne, ako ne budu praćene radikalnim promjenama stupnja opredijeljenosti ka daljoj podršci preobrazbe privrede suštinsko je i bit će još potrebne u smislu značajnih izazova koji predstoje, tj. pune ili barem djelimične privatizacije vitalnih privrednih sektora energetike, javnih komunalnih usluga i telekomunikacija u BiH.

PROMET

Željeznički promet

Željeznički putnički promet između Mađarske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine ponovno je

uspostavljen direktnim vlakom Budimpešta Sarajevo.

Na sastanku između rukovodstava željeznica i predstavnika OHR-a dogovoreno je da se uloži formalni zahtjev za članstvo u INTER RAIL- zajednici željeznica koja se sastoji od 29 zemalja članica iz zapadne i istočne Europe. Na osnovu sporazuma INTER RAIL omogućava se neograničen broj putovanja građanima EU kroz mreže zemalja članica. Očekuje se da će ovaj zahtjev biti prihvaćen na godišnjem sastanku članica INTER RAIL-a koja će se održati u rujnu.

Nacrt Zakona o željeznicama predala je ministru komunikacija i prometa radna skupina kojom predsjedava EBRD. Zakon o željeznicama Bosne i Hercegovine na državnoj razini uređuje željezničke operacije u zemlji sukladno ustavnim nadležnostima glede međuentitetskog i međunarodnog prometa te standardima EU. Nakon sastanaka i konzultacija sa ministrima i upravljačkim strukturama željeznica sljedeći korak će biti da se stavi na dnevni red Vijeća ministara.

Cestovni promet

Na sjednici 27 marta u Sarajevu Vlada Federacije prihvatila je informaciju o završetku preostalih radova na autoputu Zenica-Sarajevo. Vlada je izrazila podršku nastavku izgradnje na dionici Podlugovi-Jošanica za Visoko. Finansiranje ove dionice, u iznosu od 35 miliona KM očekuje se iz sredstava iz profita BH Telecoma.

Vodeni promet

Na sastanku 12 marta Radna skupina Pakta stabilnosti o rijeci Savi završila je nacrt Akcionog plana kojim se daje okvir za utvrđivanje prioriteta planova upravljanja te projekata za izvedbu okvirnog sporazuma. Ovaj akcioni plan treba da predstavlja smjernice za rad Komisije o rijeci Savi. Prioritetne aktivnosti i projekti organizuju se u skladu sa aktivnostima usmjerenim ka obnovi plovidbe, izradi upravljačkog plana Posavljem te osiguravanju sistema borbe protiv poplava u regiji.

Civilno zrakoplovstvo

Od siječnja 2003 godine Odjel za civilno zrakoplovstvo Federacije Bosne i Hercegovine uz praćenje Odjeljenja za civilno vazduhoplovstvo Bosne i

Hercegovine (BH DCA), preuzeo je zračnu luku i kontrolu nad pristupom Međunarodnom aerodromu Sarajevo. Očekuje se da će novi radar biti u funkciji sredinom godine. Ostale tri zračne luke (Banjaluka, Mostar i Tuzla) sada su otvoreni za domaće i međunarodne letove.

Svi zračni putevi sa susjednim zemljama kako na koridorima u gornjem tako i u srednjem zračnom prostoru su sada ponovo otvoreni, a novi Koordinacioni centar za spasavanje (RCC) otvoren je u Banjaluci.

I konačno, da bi se potaklo otvaranje ili ponovna aktivnost letaćkih klubova i škola letenja, letovi u skladu sa Vizuelnim pravilima letenja (VFR) odobravaju se bez prethodnog odobrenja SFOR-a. Potrebno je samo dostaviti planove letenja.

Što se tiče ostalih napora oko integracije u svijet civilnog zrakoplovstva obezbjeđivanja sigurnosti svih putnika u zračnom prometu koji dolaze u Bosnu i Hercegovinu odnosno prelijeću preko Bosne i Hercegovine, razvoja civilnog zrakoplovstva i koordinacije svih radnji Bosna i Hercegovina potpisala je nekoliko sporazuma i integrirala se u sljedeće organizacije:

1992 – Bosna i Hercegovina postala je članicom ICAO (Organizacija za međunarodno zrakoplovstvo), čiji su ciljevi razvoj civilnog zrakoplovstva na siguran i uređen način kako bi se obezbijedilo da usluge međunarodnog prometa budu ustanovljene na bazi jednakih mogućnosti te da funkcioniraju na čvrstoj gospodarskoj osnovi.

2001 uključila se u (EATS) Centralno europske usluge u zračnom su, a predviđa se i uspostavljanje zajedničkog regionalnog centra za kontrolu gornjeg vazdušnog prostora osam zemalja - Austrije, Češke Republike, Hrvatske, Mađarske, Italije, Slovenije Slovačke Republike i sada i Bosne i Hercegovine.

2002- primljena je u ECAC (Evropska konferencija za civilno vazduhoplovstvo), čiji je prvi i najvažniji zadatak da djeluje, koordinira i vrši pregled razvoja unutarevropskog vazdušnog saobraćaja sa ICAO-m i ostalim organizacijama u cilju unapređenja ove koordinacije.

2003 potpisala je Konvenciju EUROCONTROL-a (Evropske organizacije za bezbjednost vazdušne plovidbe, čiji je glavni cilj razvoj panevropskog sistema kontrole vazdušnog saobraćaja (ATC).

Nakon reorganizacije Odjel za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine ima namjeru da u bliskoj budućnosti postane član JAA (Združena organizacija za

civilno vazduhoplovstvo) čiji je cilj kontinuirano poboljšanje efektivnog bezbjednosnog sistema koji vodi ka smanjenju godišnje stope nesreća.

Zračna luka Mostar

Osiguravajući da Grad Mostar preuzme sve odgovornosti i nadležnosti koje mu pripadaju na osnovu odredbi Prelaznog statuta, OHR je pružio asistenciju u prenošenju nadležnosti nad Zračnom lukom Mostar sa tri mostarske općine sa hrvatskom većinom, tj jug, jugozapad i zapad, na Grad Mostar. U tu svrhu Gradsko vijeće Mostara donijelo je odluku o preuzimanju tih nadležnosti na sjednici održanoj 10 veljače 2003 godine, pa će tako od sada upravljati aerodromom.

Sada kada je završen prijenos nadležnosti, Grad Mostar ima mogućnost da investira i radi na privlačenju dodatnih sredstava za aerodrom, kako bi sam grad i čitava Hercegovina ojačali potencijale gospodarskog rasta. Mostarski aerodrom koji se nalazi u dolini rijeke oko osam kilometara jugoistočno od Mostara, rekonstruiran je poslije rata, 1998 godine, uglavnom iz europske pomoći. EK je u stvari investirala u 4 milijuna eura u sam aerodrom u posljednjih šest godina.

Pošto ima veliki gospodarski potencijal i ekonomski održivu budućnost, Aerodrom Mostar naročito je značajan za razvoj regije. Osim toga lociran je u odličnim geografskim uvjetima u svjetlu činjenice da je grad Mostar značajno prometno čvorište i cestovnog i željezničkog saobraćaja te može pružati usluge od luke Ploče na hrvatskoj obali preko Mostara za Sarajevo i dalje. Osim toga, mostarska regija ima izvanredne klimatske karakteristike- vremenski uvjeti za letenje su odlični tokom cijele godine i vrlo je mali broj dana kada se aerodrom ne može koristiti, pošto su zime blage, nema snijega niti magle, u poređenju sa sarajevskim i banjalučkim aerodromima.

OHR jug će i dalje nastaviti da radi sa Gradom Mostarom i drugim međunarodnim organizacijama na privlačenju ulaganja i ponovnog stavljanja ovoga aerodroma u punu funkciju.

(od OHR-a Mostar)

ENERGETIKA

Pregled finansijskih izvješća o poslovanju Elektroprivreda

Specijalni revizor za Federaciju Bosne i Hercegovine i Republike Srpske koga je postavio Visoki

predstavnik završio je pregled finansijskih izvješća o poslovanju tri poduzeća koja se bave električnom energijom u Bosni i Hercegovini te objavio nalaze u tom smislu za sva tri poduzeća u ožujku 2003 godine.

Specijalnim revizijama utvrđeno je da je u rukovođenju Elektroprivredama vladala drugorazredna praksa koja je poduzećima u Bosni i Hercegovini onemogućila pružanje usluga građanima na djelotvoran i konkurentan način. Prema procjenama, ako bi se Elektroprivreda Sarajevo pozabavila nekim temeljnim nedjelotvornostima u radu mogla bi zabilježiti porast prihoda od najmanje 50 milijuna KM godišnje. Loše upravljanje, sukobi interesa, krađa i nemar koštaju Elektroprivredu Republike Srpske najmanje 166 milijuna godišnje. Korupcija i neadekvatno trošenje u Elektroprivredi Mostar stvorili su gubitke od oko 50 milijuna KM u toku 2001 godine.

Reagirajući na nalaze revizora predočene u izvješćima, Visoki predstavnik smijenio je generalnog direktora Elektroprivrede Republike Srpske gospodina Ćimovića te člana Upravnog odbora gospodina Boška Lemeza, nekadašnjeg ministra energetike i rudarstva, a gospodinu Edhemu Bičakčići stavio zabranu na obavljanje bilo koje javne funkcije te savjetodavne ili poslodavne uloge u bilo kojem javnom poduzeću.

Visoki predstavnik je proglasio i Zakon o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima te Zakon o daru.

Osim toga, Visoki predstavnik je i od ministra Mikerevića i premijera Hadžipašića zahtijevao da poduzmu značajne korake kako bi se preuzela kontrola nad tim poduzećima i njihovim financijama. Shodno tome postavljeni su novi upravni odbori u Elektroprivredi Republike Srpske i u Elektroprivredi Mostar.

Reforma sektora električne energije

Učinjen je mali napredak u provedbi projekta Struja III. Unatoč očekivanjima izbor članova Državne regulatorne komisije nije završen: samo jedan kandidat iz Republike Srpske, gospodin Vladimir Dokić, potvrđen je na Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine. Zbog odbijanja izbora dva druga kandidata (iz Federacije Bosne i Hercegovine) na parlamentu, ovaj ozbor treba ponoviti.

Zbog spore provedbe projekat Struja III kasni godinu dana u odnosu na utvrđenu dinamiku. Da bi se ponovo postigao zamah, međunarodna zajednica organizirala je okrugli stol o reformi sektora električne energije 4 travnja 2003 godine kome su prisustvovala sva tri premijera, predstavnici sektora, sindikata i međunarodne zajednice.

Premijeri Terzić, Mikerević i Hadžipašić dali su veliku podršku procesu reformi, naglašavajući da će strategija Bosne i Hercegovine najprije prestrukturiranje, a potom privatizacija omogućiti zemlji da realizira potencijale svoga tržišta električne energije i privuče ulaganja te počne isporučivati poduzećima, naročito malim i srednjim, pouzdanu električnu energiju.

Edhem Biber iz Saveza neovisnih sindikata Bosne i Hercegovine naglasio je potrebu za svođenjem negativnih socijalnih aspekata prestrukturiranja sektora električne energije na najmanju mjeru, ali je naglasio da će dugoročno gledano radnici od prestrukturiranja imati koristi, jer će biti više novih radnih mjesta.

Telekomunikacije

Regulatorna agencija za komunikacija (CRA) počela je provedbu Zakona o komunikacijama, između ostalog, prikupljanjem i analizom podataka vezanim za tarife te počela da odobrava tarife. Naročito troškovi telekomunikacijskih usluga te činjenica da se naknade koje tri operatora naplaćuju za usluge unutar Bosne i Hercegovine u velikoj mjeri razlikuju, u posljednje su vrijeme privukli veliku pozornost javnosti.

Na okruglom stolu o telekomunikacijama održanom u veljači poslovni ljudi izrazili su svoje nezadovoljstvo razinom telefonskih usluga u zemlji. Žalili su se da razlike u troškovima sa kojima se suočavamo ovdje u Bosni i Hercegovini nisu podsticajne za ulaganja i otvaranje novih radnih mjesta. Od tada, traje rasprava kako građanima Bosne i Hercegovine kao i tvrtkama obezbijediti konkurentne telekomunikacijske usluge po konkurentnim cijenama.

Proces izdavanja dozvole trećem operatoru u pokretnoj telefoniji i dalje se nastavlja. Započet je krajem prosinca sukladno Politici sektora telekomunikacija Vijeća ministara. Sada je na Vijeću ministara da odluči o naknadi za licencu za koju je preporuku sačinila privatna konzultantska i revizorska kuća Price Waterhouse & Coopers.

SEKTOR SICIJALNE SKRBI

Zavod za zdravstveno osiguranje HNŽ

Pozitivan razvoj događaja u provedbi plana objedinjavanja ZZO HNŽ pao je u sjenu kada

Skupština HNŽ na sjednici 25 veljače 2003 nije uspjela verificirati Statut ZZO HNŽ koji je prošle godine u listopadu jednoglasno usvojio upravni odbor. Stavljajući primjedbe na prijedlog statuta bošnjački dio skupštine pozvao se na klauzulu koja se odnosi na vitalne nacionalne interese, te je statut upućen odboru za vitalne nacionalne interese ustavnog suda na pregled. Nažalost ovaj proces kasni, jer odbor još nije postavljen.

Iako Skupština nije prihvatila statut, Upravni odbor ZZO nastavio je sa provedbom plana objedinjavanja, usvajanjem Pravilnika o unutarnjoj organizaciji i preseljavanjem osoblja u zajedničke prostorije. Najavili su i tender za izbor napovoljnijeg ponuđača za tiskanje jedinstvenih zdravstvenih legitimacija.

U međuvremenu je Upravni odbor održao svoju sedmu sjednicu na kojoj se raspravljalo o nekoliko pitanja poput početne bilance, finansijskog plana za 2003 godinu i sporazuma o financiranju Federalnog zavoda za zdravstveno osiguranje. Međutim, unatoč konstruktivnim raspravama, ni jedan dokument nije bio na glasanju zato što nije usvojen Statut ZZO.

Da bi se uspješno nastavilo sa provedbom reformi u zdravstvu, OHR je potakao lokalne organe vlasti da okončaju postupak i postavljenje Odbora za vitalne nacionalne interese, tako da bi se pitanjem Statuta ZZO HNŽ kao i ostalim mogućim pitanjima vezanim za vitalne interese moglo blagovremeno baviti.

(od OHR-a Mostar)

OHR MOSTAR

Trgovinski sajam i gospodarski forum u Mostaru

Šesti međunarodni sajam trgovine "Mostar 2003" otvoren je u Mostaru, u slobodnoj zoni, 25 ožujka 2003 godine i trajao je šest dana. Ove godine Srbija i Crna Gora bile su zemlje partneri i predstavljene su sa preko petnaest poduzeća te putem svojih gospodarskih komora. Osim poduzeća iz oba entiteta Bosne i Hercegovine, oko 350 tvrtki iz dvadeset zemalja učestvovalo je na ovome sajmu. Većina izlagača bili su iz susjednih zemalja, zbog čega je ovaj sajam naročito značajan pošto je unaprijedio regionalnu gospodarsku suradnju.

Ove godine sajam je po prvi puta organiziran u tri cjeline, jedna opšta i dvije specijalizirane - vino, turizam i oprema za uzgoj vinove loze te zanati ruktovrine. U sklopu manifestacije najavljeno je potpisivanje mnogih

ugovora, kao i prezentacija te okruglih stolova. Jedan od najznačajnijih dokumenata potpisanih na sajmu bio je protokol – Memorandum o razvoju privredne saradnje – desetogodišnjem investicionom planu u vrijednosti od 1.5 milijardi dolara između američko-njemačke korporacije Daimler Chrysler i Bosne i Hercegovine. Osim toga, organiziran je okrugli stol na temu Situacija u vinogradarstvu i proizvodnji vina s naglaskom na izvoz te predavanje Strategija i pristup razvoju poduzetništva i zanatstva u Bosni i Hercegovini.

Gospodarski forum o privrednoj suradnji Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine a naročito Dalmacije i Hercegovine održan je u Mostaru 27 ožujka 2003. Grad Mostar i Hrvatski konzulat u Mostaru, te Gospodarske komore kantona 10 i 8 i dva mostarska sveučilišta organizirali su ovaj forum, na kome je prisustvovalo 200 poduzetnika i gostiju. Glavni zaključci sa foruma bili su da takve događaje treba redovito organizirati, a da je najbolji način da dvije zemlje postanu konkurentne na međunarodnom tržištu jest upravo kroz regionalnu gospodarsku integraciju, posebice tamo gdje postoje komplementarne proizvodne grane.

OHR BANJA LUKA

Oporavak industrijske proizvodnje u Republici Srpskoj ?

Industrijski sektor Republike Srpske funkcioniše na razini od otprilike jedne trećine predratnih kapaciteta, a najznačajniji razlozi za slabu konkurentnost industrijskog sektora sadržani su u sljedećem:

- poduzeća posluju sa prevelikim brojem uposlenih
- zastarjelom tehnologijom
- proces privatizacije ide sporo, i kasni, što otežava mogućnosti prestrukturiranja bar na minimalnoj razini
- relativno visoki troškovi kapitala (u odnosu na produktivnost) kada se ovaj odnos uporedi sa susjednim zemljama

Međutim, dobra je vijest da nakon dvije uzastopne godine opadanja fizičkog obima industrijske proizvodnje, ovaj pokazatelj u periodu siječanj-veljača 2003 godine u poređenju sa istim periodom prošle godine bilježi rast od 3.4%¹ Ovaj se rast uglavnom

¹ Izvod podataka: Zavod za statistiku Republike Srpske, Banjaluka Vidi: <http://www.rzs.rs.ba>

može pripisati rastu u sljedećim sektorima: industriji papira (CELEX), tekstilnoj industriji, proizvodnji medicinske opreme, proizvodnji namještaja te sektoru energetike.

Međutim, ovaj pozitivni znak ne treba precjenjivati pošto se radi o kratkom vremenskom roku praćenja, pa je stoga prerano vršiti procjenu da li se radi o stvarnoj promjeni sveukupnog negativnog trenda.

Direktna strana ulaganja u Banjaluci

Farmaceutsko poduzeće Hemofarm sa sjedištem u Vršcu, Srbija i Crna Gora, počelo je s proizvodnjom u Banjaluci u veljači 2003 godine. Hemofarm, Banjaluka d.o.o. predstavlja poduzeće u mješovitoj svojini domaćeg poduzeća Čajavec Banjaluka i Hemofarma Vršac (koji je većinski vlasnik 78% vrijednosti poduzeća). Zgrada u kojoj se nalaze proizvodni kapaciteti predstavlja većinu udjela domaćeg partnera. Hemofarm Vršac uložio je 9.3 M EURO-a Hemofarm Banjaluka planira proizvodnju od oko 24 vrsta lijekova poput analgetika, analeptika itd, a zapošljava 100 radnika. Za dalje informacije vidi : www.hemofarm.com.

OHR TUZLA

Gradonačelnik Tuzle najavljuje nekoliko postignutih rezultata vezanih za privredu

Jasmin Imamović, gradonačelnik Tuzle, nedavno je najavio spisak postignutih rezultata ostvarenih za vrijeme njegove uprave u toku 2002 godine. Osim toga, utvrdio je nekoliko ciljeva koje treba postići u 2003 godini.

Između ostalog, na tom spisku nalaze se i neka postignuća vezana, direktno ili indirektno, za gospodarski razvoj. Iz perspektive poboljšanja u području javnih radova, sljedeći rezultati pomoći će u podizanju razine uvjeta za gospodarski razvoj kao i "kvalitet života" za stanovnike Tuzle te poslovnu zajednicu:

- rijeka u Tuzli je očišćena
- sistemsko centralno grijanje u Tuzli je popravljeno
- 22 općinske ceste su popravljene, što je više od nekadašnjeg rekorda od 17 popravki puteva u jednoj godini

- površine pod parkovima su povećane, što je rezultat vraćanja parkovskim površinama nekadašnji izgled krčenjem starog žbunja i sađenjem novog
- nekoliko nezakonitih deponija smeća je zatvoreno, a poboljšan je redovan odvoz industrijskog i ostalog otpada

Poboljšanja u području stanovanja sadrže sljedeće navode

- ukupno 348 novih stambenih jedinica je prodato kroz program privatizacije. Dodatnih 399 prodaja stanova je u toku
- svim katastarskim zahtjevima je udovoljeno

Konkretni projekti vezani za ekonomski razvoj pokrenuti u toku 2002, a trebaju biti nastavljeni u 2003 godini uključuju:

- Izgradnja tržnog centra "Merkator" u kome će mjesto naći veći broj malih trgovki.
- Izgradnja kina sa više kino sala
- Planovi za izgradnju restorana *McDonalds* uz samo kino

Gradonačelnikovi ciljevi za 2003 godinu uključuju i pokretanje dodatnih maloprodajnih projekata, ubrzani rad vezan za otvaranje Aerodroma Tuzla za komercijalni promet, te početak preobrazbe Tuzle u geološku i povjesnu turističku destinaciju.

Srebrenica pokreće planove za razvoj inkubatora

Općina Srebrenica kreće naprijed u ojačavanju svoje privredne budućnosti kroz planove pretvaranja nekadašnje vezionice u mali poslovni inkubator.

Predstavnici regionalnog ureda OHR-a u Tuzli prisustvovali su sastanku vezanom za utvrđivanje koncepta inkubatora. Među najoduševljenijima ovim projektom bio je gradonačelnik Srebrenice Abdurahman Malkić.

Vezionica je privatizirana 2002 godine. Predstavnici novih dioničara također su prisustvovali raspravi. Osim toga, oni podstiču planove o transformaciji u inkubator.

Jedan dobar primjer korišćenja najbolje prakse je na putu, a vezano za ovaj projekt. Gradonačelnik Malkić ostao je u kontaktu sa predstavnicima općine Gradačac koji ima uspješan rad inkubatora za razvoj poslovanja. Doista, savjeti u tom smislu iz općine Gradačac – naročito u svjetlu njihove veoma poduzetničke uprave – pozdravili su građani Srebrenice.

Ovom sastanku su prisustvovali i predstavnici Fonda za brze reakcije Evropske unije. Predstavnici poduzeća traže mogućnosti kreditiranja u iznosu od 650,000 Eura od ovoga fonda.

Ako projekt inkubatora bude uspješan, svaki novi korisnik poslovnog prostora uložiti će oko 2500 Eura u svoj poslovni prostor. Ako je i bilo sumnje u tražnju za malim poduzećima u Srebrenici, odgovor na to pitanje je sada dat na završetku naših rasprava kada se preko 50 građana poredalo ispred prostorije u kojoj je bio sastanak da bi podnijeli zahtjeve za pozajmicu predstavniku fonda. Svi oni sanjaju da postanu poduzetnici i učestvuju u ponovnom razvoju Srebrenice.

Veleposlanstvo SAD prezentira gospodarske veze za tvrtke iz BiH

Regionalna kancelarija OHR-a u Tuzli pružila je pomoć oko organizacije vrlo značajnog poslovnog foruma. Sponzor programa bio je US State Department putem Američkog veleposlanstva u Bosni i Hercegovini.

Oko 100 zastupnika poslovne zajednice prisustvovalo je trosatnom događaju održanom u Hotelu Tuzla. Američki veleposlanik u Bosni i Hercegovini, Clifford Bond, predstavio je program i prenio oduševljen poziv poslovnog svijeta da ostvare partnerstvo sa finansijskim, trgovinskim agencijama sa namjerom da poboljšaju rast svoga vlastitog posla.

Radi se o predstavnicima sljedećih organizacija:

- USAID
- US Foreign Commercial Service
- US Trade Development Agency
- Ecolinks) program vlade SAD kojim se promoviše rješavanje tržišno orijentisanih problema vezanih za okoliš u urbanim i industrijskim područjima)
- Ministarstvo poljoprivrede SAD
- EX-IM Bank i
- OPIC

Među najistaknutijim je najava EX-IM Bank da su otvorili kanale za razvoj poslovanja u Bosni i Hercegovini. Došlo je do prekida ovih odnosa od početka rata 1992. Njihovo prisustvo može ponuditi vrlo privlačne programe za vlasnike domaćih poduzeća. Napr. ova banka nudi financiranje domaćih poduzeća uz nisku kamatu ukoliko vlasnici domaćih tvrtki kupe opremu proizvedenu u Americi. To će biti naročito atraktivno za ruralne dijelove BiH.

Slični seminari održani su u Mostaru, Banjaluci i Sarajevu.

BiH Economic Update

Izvor: Zavodi za statistiku FBH i RS
BiH ekonomski pokazatelji januar 2001 – mart 2003

Indikator	Federacija BiH	Republika Srpska	BIH (procjena OHR-a)
GDP nominalni u 2001	7,224 milijarde KM	2,993 milijarde KM	9,161 milijarde KM
GDP nominalni 2000	6,698 milijarde KM	2,734 milijarde KM	8,321 milijarde KM
Nominalni porast 2000-2001	+ 7,8%	+ 9,5%	+10,0%
Stvarni porast 2000-2001 (minus inflacija)	+6,7%	3%	+5,5%
Indeks u industrijskoj proizvodnji			
02/03 u pore enju sa 2002	-10,7%	-10,7 %	N/A
02/03 u pore enju sa 03/02	+4,4%	-3,3%	N/A+
Indeks maloprodajnih cijena			
02/03 u pore enju sa 2002	+0,3 %	+2,7%	N/A
02/03 u pore enju sa 03/02	-0,8%	+2%	N/A
Prosje-na neto plata 02/03	511,53 KM	372 KM	426,2KM
U02/03 pore enju sa prosjekom u 2002	+6,0%	+7,2%	+10,6
Broj zaposlenih 02/03 (RS 3/02)	386,668 lica	232,722 lica	N/A
Broj registrovanih nezaposlenih 02/02 (RS 05/02)	292,828 lica	146,604 lica	439,432 lica
Broj penzionera 08/02 (RS 03/03)	286.567 lica	183.697 lica	469.916 lica
Prosje-na penzija u 03/03	190 KM	120 KM	155 KM
Uvoz jan-feb 02/3	733 milijarde KM	240 milijarde KM	973 milijarde KM
Izvoz jan-feb 03	228 milijarde KM	55 milijarde KM	283 milijarde KM
Trgovinski deficit u jan-feb 03	505 milijarde KM	185 milijarde KM	690 milijarde KM
Pokrivenost uvoza izvozom	31.1 %	23%	29,0%